

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četrt leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 24. avgusta 1859.

Gospodarske skušnje.

(Kako s cepiči ravnati). Mnogokrat toži kak vertnar, da je prejel cepiče suhe in vele. Komur se kaj takega primeri, naj položi cepiče v vodo, pa tako, da v posodi voda čez in čez čez cepiče stoji, in tako naj ležijo 24 ur. Če je mogoče, naj se posoda s cepiči postavi na sonce, ali naj se saj postavijo na kakšen toplejši kraj. Čez 24 ur naj se potem cepiči vtaknejo v zemljo v kako senco. Ali so cepiči res suhi ali ne, se bo pokazalo v prvih dveh dneh. Če se po 48 urah še frišni vidijo, le cepi ž njimi brez vse skerbí. S cepiči pa, ko si jih iz vode vzel, naravnost cepiti ni varno, ker koj takrat se še ne dá spoznati ali so živi ali ne. Cepičev nikoli ne spravljaj v kak hram, pa tudi v pesek jih ne vtikaj. Najbolji se ohranijo v senci pod prostim nebom, če se v kako mastno zemljo ali ilovico vtaknejo; al treba je, perst ali ilovico dobro potlačiti okoli v zemljo vtaknjenih koncov. S tako spravljenimi cepiči sem cepil še drugo leto in dobro so se prijeli. Stara navada, da vertnarji najraje cepijo, kadar mesec doraša, ker takrat muzga kviško kipí, in tudi meni se je zdelo, kakor da bi v tem času lub se bolje ločil za cepljenje.

Dr. Fikert.

(Stare drevesa pomladiti). Neki gospodar v Ivetot-u na Francozkem je imel na svojem vertu več starih jablan, ki že niso dosti več rodile. Pomladil jih je tako-le: Lansko zimo je neugašenega apna raztopil v vodi in ko je voda še gorka bila, je je na debelo s pemzeljnom namazal na skorjo starih dreves. Tako je pokončal ves merčes, ki se pod skorjo potika, stara skorja je odpadla, namesti nje se nova naredila, in večidel vse tako namazane drevesa so se spet tako poživile, da so letos prav lepo cvetele in obetajo dosti sadja.

„Fortschritt“.

(Korenje — bčelam dobra paša). Neki bčelar je zapazil, da so bčele z velikim veseljem letale na ostanek osterganega korenja. Dal je tedaj nalaš več korenja (merkve) zribati (ostergati) in ga je postavil bčelam pred bčelnjak; bčele so letele na to korenje kakor na ajdo. Tudi je dal korenja v vodi kuhati, da se je popolnoma razkuhalo, in ta sok je postavil bčelam pred bčelnjak. Tudi na to sladčico so bčele letele z velikim veseljem. — Spomladi, kadar bčelarjem pomanjkuje živeža za bčele, bi utegnili korenje dobra piča biti in marsikter panj rešiti pogina. Naj bi bčelarji naši poskusili to!

(Hrenova voda pokončá uši in vsak drug merčes na rastlinah). Napravi se voda pa tako, da se hren zriba in več časa v merzli vodi namaka. Voda se potem ocedí, in rastline se ž njo ali umijejo ali poškropijo. Najmenj dvakrat vsako leto naj se očedijo rastline s to vodo.

(Kebrov gnoj je sila rodovitna) po skušnjah, ki jih vertnar Fischer v Frankobrodu naznanja. Cele kupe nalovljenih kebrov je dal ta vertnar s teškim valjarjem zmečkati in ž njimi je potem zemljo pognojil. Čez 2 leti se ni mogel prečuditi, kako rodovitna je bila ta zemlja. — Ta skušnja nam spet poterjuje, kako se zná tudi škodljiva stvar v velik dobiček obrniti, ako je gospodar umen in priden.

(Kako odverniti, da tiči ne delajo škode v nogradih?) V ogerskem vinskem časniku „Ungarische Weinzeitung“ se bere le-ta svét, ki ga neki vinorejec po mnogih skušnjah priporoča. Vse strašila — pravi — ne pomagajo nič. Pervo je, naj gospodar vse sadne drevesa poseka iz svojega nograda, da tiči ne morejo gnjezd imeti v nogradu. Drugo je, naj se meje okoli nogradov napravijo iz bezga (Hollunder) in sploh naj se bezgovih germičev zasadi kjer koli je mogoče v nogradu in v okolici njegovi. Tiči, ki delajo vinogradom škodo, zobljejo bezgove jagode še raji kakor grojzdje, in dokler bezeg terpi, ne bojo letali na tertó; le takrat se lotijo grojzdja, kadar jim družega živeža pomanjka.

(Sol kaj dober gnoj za mlade sadne drevesca). Ni boljšega gnojila za mlade drevesca kakor je sol, ako se zgodej spomladi okoli njih soli toliko posiplje, da se zemlja skrije; kolikoršna je drevesna krona, toliko okoli naj se potrese soli. Za to rabo pa ni treba ravno kuhinske soli, tudi tista sol, ki se po ceni prodaja pod imenom gnojna sol (Dungsaltz), je za to dobra. Skušnje nalašč napravljene so učile, da sol vsak drug gnoj prekosi.

Obertniške skušnje.

(Da se z oljnatimi barvami namazane ali pomalane reči hitro posušijo), ni boljšega pomočka kakor je tako imenovani mangan-oxydhydrat, ki se v apoteki ali pa v takih štacunah dobí, ktere z barvami kupčujejo. Vse druge sušila so bolj počasne pa tudi dražje. Mangan-oxydhydrat pa, ako ga primešaš kakoršni koli z lanenim oljem napravljeni barvi, jo posuši v enem dnevu do dobrega in je prav stanovitna. Na bokal lanenega olja se vzame pol lota imenovanega mangana in v ponvi ali kotliču postavi nad žerjavico, da se zgreje ta zmes toliko, da se olje enmalo kaditi začne in tako (pa ne več) naj se kuha četert ali pol ure; večkrat se mora ta zmes pomešati najbolje s kako železno žljico. Ko se vidi, da olje rujavkasto prihaja, odstavi kotel ali ponvo od ognja, da se olje počasi razhladi; ko se je razhladilo, odlij olje od tega, kar se je na dno vsedlo. Treba pa je, da se barve na kamnu najpred z navadnim lanenim oljem ribajo, in potem še le se pridene tega z manganom podelanega olja toliko, kolikor ga je za namazek potreba.

„Gew. f. Hessen“.

Za domače potrebe kaj.

(Za opeklíne je mazilo iz kreosota in olja kaj dobro). Napraviš si pa lahko to mazilce, ako si v apoteki za kaka 2 groša tistega olja kupiš, ki se mu kreosot pravi, in temu olju priliješ petkrat več navadnega laškega ali pa frišnega lanenega olja; oboje skupaj shrani v terdno zamašeni flaški za potrebo, kadar se kdo kakor koli speče.

(Kako vinske flaške zakapati). Najbolja smola, zakapati flaške prav terdno, se napravi tako-le: Daj raztajati 2 dela rumenega vozka in pridene 4 dele kolo-fonije in tudi 4 dele smole. Ko je ta zmes popolnoma

raztopljena, pomoči vrat nalite in zamašene flaške va-njo in zasuci potem flaško počasi okoli in okoli tako, da se smola od vseh strani lepo vratu prime. Nekteri tergovci Šampanjski napravijo to smolo lepše in svitlejše, da omenjeni zmesi pridenejo še 2 dela gumilaka; gumilak naredi tudi, da se smola ne kruši rada.

Različnost živeža

v raznih krajih sveta.

V nikaki reči ni toliko različnosti kakor v živežu raznih narodov. Slovenec je zadovoljen s svojimi žganji in s svojim sokom, Lahu se smeja serce, kadar se nasiti s kosčkom polente in z grojzdom, Ind zajme včas med sončnim izhodom in zahodom mervico rajža; al Eskimo si komaj potolaži svojo lakoto z dvajsetimi funti mesa v dnevu in Tatar ga požre v 24 urah svojih štirideset funtov. Kapitan Cochrane (Košran) omenjuje v svojem popotisu še celó, da je neki Tatar v 24 urah celi zadnji del velicega vola pod streho svojega života spravil, zraven pa dvajset funtov masti pojedel in primerno veliko razbe-ljenega srovega masla spil. Trem Jakutom, kateri so tudi Tatari, se malo zdí, za kosilo celega severnega jelena (Rennthier) do belih kosti oglodati.

V Londonu in Novem Jorku rajtajo po pol funta mesa za človeka na dan, v Parizu šesti del funta mesa; na Slovenskem, zlasti na Krajskem pride pa kaj majhen drobček funta mesa na enega človeka na dan. Pri vsem tem se pa smejo Slovenci ponašati, da jim daje krompir in sok krepke pesti in prebrisane glave, — žali Bog, da jim jih žganje od leta do leta bolj habi.

Ni tedaj res, da ljudje brez mesa ne morejo shajati, ako le umejo, si živež tako napravljati, da si v njem tečnost nadomestijo, ktera se nahaja v poštem kosu govejega ali družega mesa.

Živež je pa kaj ne enako med ljudmi razdeljen. Tu je siromak, kateri ne premore toliko, da bi svoje otroke kadaj do dobrega našil; tam je bogatinec, kateri tlači v svoj želodec vse sladkarije, ktere si more izmišljovati. Na eni strani je Lazar, ktereга glad ni nikoli ugašen, na drugi pa požeruh, kateri v starosti med desetimi in dvajsetimi leti toliko nepotrebne povžije, da bi 40 „parizarjev“ komaj pripeljali.

Mnogost živeža ljudi je velika, še večja pa je v tem, kako si živež pripravljajo. Brez konca in kraja so čudne sladkarije raznih narodov. Enemu se prilega gobec ali mehki nos neke posebne zverine, drugi bi dali za ikre morskega soma, za ribje želodce, za še ne izvaljene race in piščeta, za morske polže in tičje gnjezda dušo in telo. To vse je zlasti pogoltnim Kitajcom čez vse. Eskimo plava v neizrekljivi sreči, kadar si more namazati svoj golt z lojenimi svečami, s kterimi svetijo na ladijah; Abisinec se upijani s srovim mesom in s srovo kervjo, ktera neki ravno tako upijani, kakor žganje. V Parizu so hotli — še ni davno — nekega raztergati, ko jim je priporočal konjsko meso za živež, al glejte narobe svet! Ko je bila v Parizu leta 1851 velika obertnijska razstava, je prodajal neki gosp. Brechieri kaj okusne potice, paštete in sladčice iz — volovske kervi. Ali bi nas ne obšla skoraj skušnjava, misliti, da je ni umetnosti čez to? Mesna dvopeka (Fleisch-Zwieback), ktera je poglavitni živež severno-amerikanskih mornarjev, je bila tudi v omenjeni razstavi. Bila je kakor rujavkasta torta in v enem samem funtu ima skoraj več živeža, kakor pet funtov navadne mesne hrane. Siamci suše slonovo meso, kakor mi goveje in svinjsko meso v dimu. Kuba redi svoje robove (sužnike) s posušenim mesom. S takim mesom kupčujejo v Ameriki zlo in tudi v Evropo so ga začeli že pošiljati. (Dal. sl.)

Življenje človeško.

Življenje človeško se šteje po mnogih skušnjah sploh na 33 let. Četrti del ljudi umerje pred sedmim letom, polovica pred sedemnajstim, in tisti, kateri starost učkajo, naj se srečne štejejo, ker je ta sreča polovici človeškega rodu odrečena.

Od 1000 ljudi le eden doseže sto let, med 100 jih je le 6, kateri doživijo 65 let, in med 500 je le eden, kateri doseže osemdeset let.

Vseh prebivavcov na svetu se šteje okoli 1000 milij., kterih vsako leto umerje 33 milijonov 333,333, vsaki dan 91 tavžent 824, vsako uro 3,730, vsako minuto 60, vsako sekundo pa eden. Ta velika zguba ljudi se pa poravná z ravno tolikšnim številom novo rojenih.

Oženjeni ljudje živijo dalje kakor neoženjeni, najdalje tisti, kateri so v svojem življenji pridni in zmerni v vsem. Veliki ljudje živijo tudi dalje kakor pa majhni. Žensk umerje veliko manj pred petdesetim letom, kakor pa možkih. Zato je toliko starih bab, med kterimi so nektare (Bog obvari, da bi rekli vse), tako sitne in zoperne, da še psa na cesti pri miru ne pusté, čeravno so nektare tercijalke, da je kaj!

Ljudje, kateri so spomladi rojeni, živijo sploh dalje in so tudi močnejši memo tistih, kateri so druge čase na svet prišli. Več ljudi se rodi ponoči kakor podnevi, pa tudi več jih umerje ponoči kakor podnevi.

Poleg „Feierabd.“ Zarnik.

Odperto pisemce „Novicam!“

Vam, drage „Novice“ gré slava, da ste po primernih podukih in svaritvah že marsiktero národno nerodnost in napako odpravile iz šeg in navad Slovencev. Povzdignite enkrat svoj glas tudi zoper najnovejšo in najnerodnejšo hlapčonsko šego: nositi „gate“ čez štébale. Komu se ne „gravža“ ta studna šemarija — toliko bolj, ker po nesnagi in nerodnosti taci zarobljencov imajo drugi omikani narodi vse Slovence za srovince. Odprite torej „Novice“ tem svojim zaslepljenim narodnim nerodnežem oči, da spregledajo, spoznajo in opusté to svojo tolikanj „nagravžno“ in za vés narod sramotivno šego; pokažite jim vso njeno ostudnost in smešnost v sledečem ogledalu:

„Gate“ čez štébale.

Od nekdaž že so nošne šege ali „mode“

Tu boljš' tam slabši um razodevale;

Pa gerše, kakor „gate“ čez štébale,

Je še ni bilo, in tudi več ne bode.

Za božji čas! kaj ste ob um, prismode:

Te cunje, ki so jih bolhe vse osrale,

Te b' vam „za lepš“ nad „bote“ mahadrle?!

Alj terka luna vas, alj kaj, prismode?

Kaj misli ptuje od vas v našembi taki?

„So to li cunjarji, ali bolhosjavci,

Alj so še kaj — hujega iztresovavci?“

In res, kdo b' sodil vas drugač, bedaki?

Saj noše te bi sram blo še cigane,

Vas pa le ni! — alj imate možgane?!

En rojak.

Ozir po svetu.

(Nesreča vojske in sreča miru). Vilhelm Schulz v svojih nemških bukvah „Rešitev ljudstev vojaškega gospodstva“ šteje armado cele Evrope na 3 milijone vojakov, kateri ob mirnih časih okoli 1000 milijonov gold. stroškov prizadenejo. Deržavni dolgovi vseh evropskih deržav znašajo blizo 25,000 milijonov gld., kterih je sama vojska gotovo 20 milijonov prizadela. Ako se gori imenovanim 1000 milijonom še prišteje 800 milijonov gold. činžev, znesse celi znesek, ki ga armade leto in dan požró, 1800 milijonov gold. Sama vojska v Krimu je požerla